

МОЖЕ ЛИ КЊИЖЕВНОСТ ДА БУДЕ СТВАРНИЈА ОД ЖИВОТА?

Анџиологија модерне кинеске љриче, приредили Мирјана Павловић и Зоран Скробановић, „Геопоетика”, Београд 2014

На часовима књижевности у средњој школи мој професор ниједном није своја предавања пропратио PowerPoint презентацијом, но ипак нас је мотивисао на читање. Његово главно наставно средство било је алхемијске природе – од честица литературе творио је живот и обратно. Сасвим је могуће да сам због те своје средњошколске спознаје књижевности постала осетљива на предавања која су успевала да анимирају духовним реквизитима предавача. Отуда вероватно и моје фасцинације уводном дигресијом коју проналазимо у предговору књиге коју овом приликом представљамо. Наиме, у предговору *Анџиологије модерне кинеске љриче* његови аутори и приређивачи ове књиге износе анегдоту са предавања током својих студија. На постдипломским студијама професорка Денг Јићун је својим студентима предложила да и сами одгаје неколико свилених буба како би разумели труд и стрепњу кинеског сељака. Због необичности овог предлога студенти су мислили да се професорка шали, а она им је већ сутрадан набавила свилобубе. Овај дигресивни увод предговора књиге која је пред нама објашњава једну од примарних функција књижевности. Реч је о моменту идентификације читаоца с делом и јунацима, што производи одређене спознаје о животу, који и нисмо морали да проживимо, а постао је део нашег искуства.

Занимљиво је то што наизглед живот у односу на литературу има уврежен *квалитет* експлицитног. Но, ипак он (понекад) може бити херметичнији у односу на литерарни свет и ово је идеална прилика да то илуструјемо примером. Наиме, кинеска популација непрекидно расте на територији наше државе и део је наше свакодневице; њихов живот одвија се пред нашим очима, а уколико мало боље размислимо схватићемо да о њима мало тога знамо и да наше познавање кинеског начина живота функционише на нивоу стереотипних представа и урбаних легенди. За разлику од тога, ова књига нам нуди кинеску културу, традицију и њихове животне ритуале у експлицитном облику и на тај начин постаје стварнија од живота. Тиме пада у воду став мог образованог пријатеља, који тврди да нема времена да чита о *измишљеним* световима када је окружен стварним, и да зато своју културу читања храни искључиво стручним књигама заснованим на чињеницама, које због те своје егзактности могу засигурно да нађу примену у животу, а наравно и у његовој професији. Срећом по њега, он неће знати ништа о утопљености свога става, будући да ни овај текст, ослобођен оног што он од писане речи очекује, неће доћи до њега.

Запажање које се базира на тврдњи да кинески живот превазилази оквире наших сазнања, иако пулсира у нашој непосредној близини, компликује и чињеница да је кинеска књижевност недовољно превођена на наш језик. Приче које се налазе у структури *Антологије модерне кинеске приче* први пут су преведене на српски језик управо у овом издању „Геопоетике”. Осим тога, већина аутора ових прича уопште није превођена на наш језик. Стога можемо слободно рећи да повод који је окупио десет кинеских прозаиста у координате ове књиге јесте афирмација кинеског начина живота, њихове културе, уметности, историје и традиције.

Када одређена дела доживе своју реинкарнацију у обличју једне антологије, она онда, осим тога што потврђују своју релевантност, на неки начин губе самосталност, јер постају део једне прозне комуне. До губитка аутономије долази нарочито уколико се читалац први пут сусреће са одређеним делом управо у антологијском избору. Будући да ову књигу управо то одликује, можемо рећи да у причама које је чине запажамо *низак коефицијент самосталности*. Јер – када читалац почне да рамишља о критеријумима повезаности прича, о њиховом распореду, о лајтмотивским нитима и томе слично, онда знамо да одређени наратив више није могуће проматрати и тумачити самостално, већ као део једног система. С тим у вези, можемо истаћи да је у овом антологијском избору распоред прича условљен хронологијом њихових објављивања. Због тога ћемо бити сведоци наглих мотивских обрта. На пример, после приче „Натчовек”, која, како и сам наслов исказује, тематизује ничеовског представника модерног света, оптерећеног меланхолијом која има дубоке интелектуалне корене, следи прича „Лет до Месеца”, која описује традиционалну кинеску заједницу са елементима бајковитог и митског. Након те приче читалац се сусреће с дневничким забелешкама госпођице Софи – реч је о младој интелектуалки која на граници живота и смрти исписује развијене интроспекције свог бића. На тај начин читање се одвија у једној врсти динамичне атмосфере, будући да брзо и лако долази до промене тематско-мотивских целина.

Оно што ова књига такође у својој свеукупности репрезентује јесте *златно доба* кинеске прозе. Како приче потичу из 20-их и 30-их година прошлог века, можемо закључити да је тај период био плодоносан на плантажама кинеске поезике, те да су на њима изникли наративи богати уметничким екстрактима. То је значај ове збирке, чији укус може да осети и кинески читалац. Међутим, када ти наративи, на овај начин бивају извезени на наше литерарно тржиште, задобиће и неке друге аспекте вредности. Наиме, књига која је пред нама учиниће да наша представа о кинеској заједници продише изван оквира вакуумираних стереотипних пројекција. Насупрот кинеском језику који је врло тешко усвојити,

приповедачки језик прича који проналазимо у овом антологијском избору карактерише једноставност, што омогућава наративи да лако тече. Ако можда и постоји мишљење да Кинези у погледу физиономије изгледају готово истоветно, можемо бити сигурни да ће ликови ових прича посредством различитих средстава карактеризације постати изразити индивидуалисти. И мада нам имена писаца слично звуче, те имамо потешкоћа са њиховом репродукцијом и меморисањем, аутори ових прича засигурно поседују различите стилске манире и негују своју особеност.

Оно што је пак заједничко писцима прича које проналазимо у овом избору јесте реалистички начин приповедања. Таква наративна техника посебан ефекат оставља на читаоца када тематизује социјалне проблеме Кинеза. Тако на пример јунак прве приче – „Потонуће” – представља Кинеза, студента, који се нашао у јапанској средини. У тој причи видимо све потешкоће инфилтрирања човека у нову средину, али уједно уочавамо и нетрпељивост која влада између Кинеза и Јапанаца.

Тема неуклапања појединца у социјално окружења не исцрпљује се у првој причи, већ постаје готово лајтмотивска веза ове антологије. Последња прича („Руке”) у приповедачки фокус поставиће студенткињу која ће због тога што припада нижем социјалном сталежу бити у потпуности маргинализована. Сиромаштво је с посебним реалистичким ефектима приказано и у причи „Свилене бубе”, у којој ће Мао Дун описујући тежак положај кинеских сељака истаћи: „Нико од ових жена и деце није имао здраву боју лица – од почетка пролећа сви су били полугладни. На себи су имали стару и подерану одећу, а њихове животне прилике заиста нису биле ништа боље од просјачких” (181). Но, чини се да ће снага приповедачког замаху у обради социјалних тема достићи своју кулминацију у причи „Муж”. Овај наратив тематизује проблем проституције.

Овај антологијски избор учиниће да кинеска заједница, анонимна маса у нашем суседству, постане персонализована. Ако не пре, онда ћемо се сигурно након ове књиге запитати како тече живот једног Кинеза у Србији, колико напорно ради, како подноси одвојеност од завичаја и које све потешкоће прате његово инфилтрирање у нову средину. Можда ћемо после ње због тог мучног укуса беде, тако сугестивно описаног у овој књизи, са више саосећања проћи и чешће застати поред гладног и сиромашног човека. Можда... јер књижевност оштри и нијансира. И на крају ћемо се запитати: може ли живот да буде стварнији од књижевности?

Тамара ЈОВАНОВИЋ